

Віжунов Артем Олександрович, аспірант кафедри менеджменту,
бізнесу і адміністрування,

Войтенко Олександр Вікторович, аспірант кафедри менеджменту,
бізнесу і адміністрування

Інструментарій діагностики фінансово-економічної безпеки підприємства

Анотація: Сучасні підприємства працюють в умовах динамічного економічного середовища, що характеризується зростанням ризиків, фінансовою нестабільністю та високою конкуренцією. Забезпечення фінансово-економічної безпеки є ключовим завданням для підтримки стабільності та довгострокового розвитку бізнесу. Ефективна діагностика фінансово-економічної безпеки дозволяє виявити потенційні загрози та розробити стратегії їх мінімізації.

Найбільш актуальним питанням в системі управління фінансово-економічною безпекою виступає її діагностика, інформаційно-аналітичний інструментарій для її реалізації. Слід виділити такі напрями його застосування в системі управління підприємства: економіко-статистичні методи для прогнозування можливих загроз та моделювання їх наслідків; методи ідентифікації та оцінювання небезпечних зон фінансово-економічного стану підприємства, методи - технології, що базуються на управлінських концепціях - менеджмент якості; управління компетенціями; система управління на основі показників EVA; модель стратегічних карт; система оцінки ефективності діяльності та зростання К. Робертса та П. Адамса; система збалансованих показників (BSC); ключові показники ефективності KPI [1].

Методи, що пов'язані з технологіями управління значно посилюють інформаційно-аналітичне забезпечення формату безпеки бізнес-процесів підприємства, сигналізують про необхідність їх удосконалення та

модернізації, тому заслуговують більш детального розгляду. В їх техніках застосовуються показники, що розкривають ефективність та результативність бізнес-процесів.

Загальним принципом цих технік виступає необхідність формування збалансованої системи показників. Так, метод стратегічних карт розглядається як спосіб узгодження цілей діяльності, контролю за їх досягненням, що відповідає принципу гармонізації та узгодженості, стратегічної спрямованості фінансово-економічної безпеки бізнес-процесів розвитку. Цей метод дозволяє досягти «балансу» між традиційним управлінським контролем фінансових показників і формою контролю, що орієнтується на принципово іншу систему показників. До таких показників належать – формування корпоративних знань і досвіду, завоювання довіри споживачів і співробітників, розробка образу підприємства в майбутньому і т. д. Основна ідея стратегічних карт полягає в тому, що показники, які використовуються в управлінському контролі, дуже різноманітні, і необхідно їх узгодити не тільки з фінансовими цілями, але й між собою як за змістом, так і за строками реалізації.

Рівень фінансового ризику є інструментом діагностики рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, так як характеризує рівень захисту його фінансової діяльності від загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, тому його оцінка має супроводжувати прийняття управлінських рішень[3].

Ймовірність настання ризикового стану може бути визначена об'єктивним і суб'єктивним методами. Об'єктивні методи використовуються для визначення ймовірності настання події на основі розрахунку частоти, з якою відбувається ця подія. Суб'єктивні методи базуються на використанні суб'єктивних критеріїв, які враховують різні припущення. До таких відносяться експертні методи оцінювання.

Суб'єктивні методи характерні для проведення якісної оцінки ризику, основним завданням якої є виявлення характерних ризиків і потенційних зон ризику та прогнозування практичних вигід і можливих негативних наслідків дії ризиків в процесі реалізації управлінського рішення. Характеристика рівня

ризик при проведенні якісної оцінки може носити описовий характер.

Кількісна оцінка фінансових ризиків проводиться на основі абсолютних і відносних показників і має об'єктивний характер, оскільки ґрунтується на інформації фінансової звітності. Проте слід врахувати, що недоліком використання відносних показників є необхідність володіння знаннями та навичками інтерпретації результатів розрахунків для забезпечення їх об'єктивності.

У більшості наукових робіт з діагностики, кількісна оцінка економічного ризику може проводитись з використанням методів: статистичного, експертних оцінок, аналітичного, оцінювання фінансової стабільності й платоспроможності, метод використання аналогів, дослідження ризику за допомогою «дерева рішень», комбінований метод [2, 3, 4].

Метод експертних оцінок полягає у виявленні ймовірності виникнення різних рівнів втрат. Оцінки базуються на обліку всіх факторів економічного ризику, а також на статистичних даних.

Моделювання оцінки ризиків за допомогою «дерева рішень» припускає графічну побудову варіантів рішень, які можуть бути прийняті, співвідносячи за «гілками дерева» суб'єктивні й об'єктивні оцінки можливих подій. Слідуючи вздовж побудованих «гілок» і використовуючи спеціальні методики розрахунку ймовірностей, оцінюють кожний шлях і потім вибирають менш ризикований. Однак цей метод дуже трудомісткий, не враховується вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємства, а приймаються лише ті результати, які з погляду аналітика можуть мати місце.

Метод використання аналогів дозволяє визначити рівень економічного ризику по окремих операціях шляхом порівняння з аналогічними неодноразово здійснюваними операціями. Для порівняння використовується як власний, так і зовнішній досвід проведення аналогічних фінансових операцій. Ці методи доцільно застосовувати при оцінці інвестиційного й кредитного ризику підприємств.

Аналітичний спосіб оцінки ризику найбільш складний, оскільки ґрунтується на теорії ігор, методика проведення яких доступна тільки дуже вузьким фахівцям. Частіше використовується підвид аналітичного методу – аналіз чутливості моделі [3,4]:

1) вибирається ключовий показник, щодо якого проводиться оцінка чутливості (IRR, NPV та ін.);

2) вибираються фактори впливу (рівень інфляції, стан економіки та ін.);
в) розраховуються значення ключового показника на різних етапах здійснення проекту (закупівля сировини, обладнання, реалізація, транспортування, капітальне будівництво та ін.).

У світовій практиці вже накопичений достатній досвід щодо використання методу інтегральної оцінки в діагностиці фінансово-економічного стану підприємств. Для цих цілей кожному первинному фінансовому показнику приписується деякий фінансовий коефіцієнт. Як мінімальний критерій фінансової стійкості використовується імовірність банкрутства. До таких моделей можна віднести: модель Альтмана, модель Ліса, методи Депаляна, Таффлера, Спрингейта.

Використання наведеного інструментарію діагностики стану та рівня фінансово-економічної безпеки в практичній діяльності підприємств дозволяє підвищити обґрунтованість та доцільність управлінських рішень.

Література:

1. Отенко І. П. Стратегічний інструментарій безпеко-орієнтованого розвитку підприємства / І. П. Отенко, Д. В. Комарков, Р. П. Шкрібень // Проблеми економіки. – 2018. – №2. – С. 235–241

2. Шкрібень Р., Квашина Ю., Полозков Я. Теоретичне підґрунтя управління фінансово-економічною безпекою бізнес-процесів підприємства// Бізнес Інформ №9, 2022, С.114-120.

3. Polozova, T., Cherkashina, M., Shapoval, O., Romanchik, T., Mohammad, A.L.A.K. Assessment of risks in conditions of provision of security of economic

activities of organizations. Journal of Security and Sustainability Issues, 2019, 8(4), стр. 705–714 (Scopus)

4. Polozova T.V., Nicola Jennifer John Elia. Enterprise economic security system: theoretical aspects of formation. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020.